

CSÚCS SÁNDOR

A votják tárgyról

This article discusses the distribution and the history of objects marked with suffixes (*-ez/-jez*, *-üz/-tű*, *-e*) and unmarked objects, which are formally identical to nominatives. The analysis of a corpus of 543 sentences including 207 objects shows that semantic properties (animate vs. inanimate) do not, or do only marginally, influence the marking of the object. There is, however, a clear, though not exceptionless, correspondence between the marking and the definiteness of the object, e.g. an object which is definite by virtue of possessive person-marking is always marked with case suffix.

Object marking also depends on syntactic category: personal, reciprocal and demonstrative pronouns as well as ordinal numerals are definite and hence marked, whereas objects consisting of indefinite numerals and infinitives are unmarked. Interrogative, non-specific, indefinite and negative pronouns are partly marked, partly unmarked. These categories remain for further study, as does the function of the suffixes (*-ez/-jez/-üz*), which can also mark definite subjects, see (10) and (11).

Cikkem tulajdonképpen egy korábbi írásom (Csúcs 2003) folytatásának tekinthető. Ebben a permi (zürjén és votják) tárgyragok disztribúciójával és eredetével foglalkoztam. A munka során a votják tárggyal és jelölésével kapcsolatban felmerült néhány kérdés, amelyeket érdemesnek látszott alaposabban megvizsgálni.

A votjában (számos más rokon nyelvhez hasonlóan) a mondat tárgya lehet jelöletlen és jelölt. A jelöletlen tárgy alapalakban (nominativusban) áll, vagyis morfológiai problémát nem jelent, szintaktikai-szemantikai szempontból dolgozatom 3. pontjában tárgyalom.

1. Általánosan elfogadott az a nézet, hogy a votjában a (határozott) tárgy ragja a főnevek abszolút ragozásában egyes számban *-ez/-jez* (a *j* hiátustöltő), a *-jos/-os* többesjel után pedig *-üz* vagy *-tű*. Ez utóbbi ragok a mai irodalmi nyelvben szabadon váltakoznak. A váltakozás nyelvjárási különbségre megy vissza, amennyiben az *-üz* a déli, a *-tű* az északi nyelvjárásokban használatos.

Az *-ez/-üz* rag alakilag megegyezik a gyakran determinánsként használt egyes szám harmadik személyű birtokos személyraggal. Ez az egyezés természetesen nem véletlen: a tárgyrag a birtokos személyragnál származik (vö. Csúcs 2003: 56), kettejüket éppen a determináló funkció kapcsolja össze, a PxSg3 már az őpermi korban a határozott alanyon kívül a határozott tárgy jelölésére is alkalmassá vált. A zürjénben a funkcióbővülést alaki elkülönülés követte, amennyiben ma az *-ős* tárgyragként, az *-üs* pedig PxSg3-ként funkcionál. A votjában ez az elkülönülés

nem történt meg, mindkét alakváltozat mindkét szerepet betöltheti, még a disztribúciójuk is teljesen azonos. Vagyis pl. a *pi-j-ez* jelentése lehet 'a fia, a fiú, a fiút'. További példákat l. alább: (1)–(3), (9)–(14).

Ha szigorú következetességgel vizsgáljuk ezeket a példákat, akkor óhatatlanul fel kell tenni a kérdést: tekinthető-e az *-ez/-üz* a tárgy ragjának, vagy pedig inkább egy általános determinánsnak, amely az alany mellett a tárgy határozottságát is kifejezheti. Ebben az esetben viszont az a lehetőség is felmerül, hogy a votjákban az abszolút ragozásban egyáltalán nincs is tárgyrag. Némiképp hasonló probléma jelentkezik a finnben, ahol egy hangfejlődési tendencia eredményeként egybeesett az accusativus és a genitivus ragja. Ezért egyes kutatók úgy vélik, hogy a mai finnben igazából nincs is tárgyeset. Ami a votjákat illeti, a kérdés nem dönthető el egyértelműen. Hiszen az imént tárgyaltak mellett van egy *-ü* tárgyrag is, ami az irodalmi nyelvben szabadon váltakozó variáns, az északi nyelvjárásokban azonban az egyetlen többes számi tárgyrag. Ez – egyes vélemények szerint – eredetileg is tárgyrag volt (l. Csúcs 2003: 57), de van olyan nézet is, hogy a PxPl2-re megy vissza. Ez utóbbi magyarázatnak az a gyöngéje, hogy ennek a birtokos személyragnak nem mutatható ki determinatív funkciója.

Mindenesetre az ebben a pontban tárgyalt tárgyragok státuszának problémáját nem tekinthetjük megoldottnak, az további vizsgálatokat tesz szükségessé. Különösen érdekes lenne megvizsgálni, hogy a votják anyanyelvű beszélők az *-ez/-üz* morfémtől egy egységes determináló szerepű, vagy két homofon toldaléknak tartják-e.

2. Van a votjákban egy másik tárgyrag is, amelynek az előzménye eredetileg is ezzel a funkcióval rendelkezett. Az uráli **-m* tárgyragról van szó, amely ugyan a korai őspermiben lekopott, de ráhagyományozta accusativusi szerepét az előtte állt tövéghangzóra. Ez a nominativusban lekopott, így alkalmassá vált a tárgy jelölésére. A tárgyragként funkcionáló tövéghangzó már az őspermiben *-e*-ként rögzült (> votják *-e* ~ zürjén *-ō*), és azokban az esetekben lépett fel ebben a szerepben, amikor nem állt fenn a szintén *-e*- alakú illativusraggal való összetévesztés veszélye.

A mai votjákban az *-e* tárgyragot használják az egyes számú személyes, visszaható, kérdő és mutató névmások, továbbá a pronominalizálódott számnevek ragozásában. A felsorolt névmásoknak nincs illativusuk. Tehát:

Nom.	<i>mon</i>	<i>ton</i>	<i>so</i>	'én, te, ő'
Acc.	<i>mone</i>	<i>tone</i>	<i>soje</i>	'engem, téged, őt'
Nom.	<i>aʃim</i>	<i>aʃid</i>	<i>aʃiz</i>	'magam, magad, maga'
Acc.	<i>asme</i>	<i>aste</i>	<i>asse</i>	'magam, magad, magát'
Nom.	<i>ognam</i>	<i>ognad</i>	<i>ognaz</i>	'én, te ő egyedül'
Acc.	<i>ogname</i>	<i>ognade</i>	<i>ognaze</i>	'engem, téged, őt egyedül'

Nom.	<i>kin</i>	'ki'	<i>ma</i>	'mi'	<i>ta</i>	'ez'	<i>so</i>	'az'
Acc.	<i>kine</i>	'kit'	<i>maje</i>	'mit'	<i>taje</i>	'ezt'	<i>soje</i>	'ezt'

(Mint a táblázatból látható, a votjában a 3. személyű személyes névmás és a távolra mutató névmás azonos alakú, és – tehetnénk hozzá – azonos eredetű.)

Ez a tárgyrag használatos a birtokos személyragos accusativus egyes számában is:

Nom.	<i>val-e</i>	<i>val-ed</i>	<i>val-ez</i>	'lovam, lovad, lova'
Acc.	<i>val-m-e</i>	<i>val-d-e</i>	<i>val-z-e</i>	'lovamat, lovadat, lovát'

(Mint látható, a toldalékok sorrendje Px + Cx, és a PxSg1Nom végződése azonos alakú az itt jelentkező tárgyraggal. Ennek oka, hogy az őspერი korban az egyes szám első személyű birtokos személyrag *-m-je is lekopott, és az ő szerepét is az eredeti tövéghangzó vette át. A birtokos paradigmában van illativus, de itt -a- alakú és megelőzi a birtokos személyragot, tehát a homofónia veszélye nem áll fenn.)

A szakirodalomban ezen kívül egy főnévről és egy melléknévről is említés történik, amelyek -e tárgyragot kapnak (l. pl. Fokos 1954: 140, Rédei 2000: 145, 146). A *murt* 'ember' szónak valóban van a szabályos *murt-ez* mellett *murt-e* alakú accusativusa is (l. Kelmakov - Hännikäinen 1999: 132). Ez utóbbi alak lehet megőrzött régiség, bár én valószínűbbnek tartom, hogy a fenti névmások analógiájára keletkezett alak.

A másik eset a *bure vajünü* kifejezésben fordul elő. Ennek jelentése Wichmann-nál 'gedenken (des Gottes mit Opfer, Gebeten)', Munkácsinál 'megemlékezni vkiről, emlegetni vkit', az udmurt–oros szótárban 'vópomni ty dobrüm ol ovom, pománuty (mol i tyóá ob upokoeni i umersego)'. A *bur* szó jelentése 'jó', a *vajünü* igéé 'hozni'. Fokos (i. h.) és mások úgy vélik, hogy a *bure* alak accusativus, tehát a kifejezés eredeti jelentése 'jót hozni'. Ez azonban valószínűleg tévedés, a *bure* szerintem illativusi alak. Van ugyanis a votjában egy hasonló szerkezetű és jelentésű kifejezés: *tode vajünü* 'emlékszik, ismétel' (< *tod* 'emlék(ezet) + *e* 'illativus' + *vajünü* 'hozni'). Ebben a *tode* biztosan illativusi alak. Ezt nemcsak a jelentés bizonyítja, hanem a következő példa is: *Todad vajod-a?* 'Megismételed-e?' (szó szerint: 'emlékezetedbe hozod-e?'). Itt a *todad* csak illativus lehet, mégpedig PxSg2Illat. Az udmurt–oros szótárban található a *tode-bure vajünü* 'vópomi naty dobrüm ol ovom' kifejezés, amelyben nyilvánvalóan mindkét névszó illativusban áll. Ez a kifejezés egyúttal összekötő kapocs a két korábban tárgyalt között, vagyis egy *tode vajünü* > *tode-bure vajünü* > *bure vajünü* fejlődési sorral számolhatunk. Feltevésem helyességét bizonyítja a Wichmann szótárában (28b) szereplő következő példa is: *vöj-arñæz bure vai#kom* 'wir ge-

denken der Butterwoche, megemlékezünk a farsang (a böjt) hetéről' (tulajdonképpen: a farsang hetét jó (emlékezetbe) hozzuk). Itt a mondat alakilag is megformált tárgya a *vöj-arñaez* 'a farsang hetét', tehát a *bure* semmiképpen nem lehet tárgy, hanem csak illativussal kifejezett határozó.

3. Korábbi cikkemben utaltam arra, hogy különböző vélemények vannak a tárgy határozottsága és jelöltsége, illetve jelentése (élő vagy élettelen) és jelöltsége közötti összefüggésről (Csúcs 2003: 55). A hagyományos nézet szerint a votjákban a határozatlan tárgy jelöletlen, a határozott jelölt. P. Suihkonen (1990: 289–290) viszont úgy véli, a votják nyelv törekszik az élő jelentő tárgy formális jelölésére.

Egy kisebb korpuszon magam is megvizsgáltam ezt kérdést, ennek eredményeit szeretném most bemutatni. A feldolgozott szövegek az általam szerkesztett votják chrestomathiából (Csúcs 1990: 16., 17., 20. és 64. szöveg), illetve Kelmakov tankönyvéből (Kelmakov – Hännikäinen 1999: 6.8., 8.3., 8.4., 9.6., 10.6., 10.7. és 12.4. szöveg) származnak. Összesen 543 mondatot és ezekben 207 tárgyat tartalmaznak.

Az élő (embert, állatot) jelölő 34 tárgy közül 12 jelölt (35 %), 22 jelöletlen (65 %), az élettelen jelölő 73 tárgy közül 18 jelölt (25 %) és 55 jelöletlen (75 %). Jelöltnek tekintetem az *-ez*, *-(jos)üz*, *-(jos)tü* végződésű ellátott tárgyakat. Ezek a számadatok nem tartalmazzák a Px + Acc. kombinációját, ami mindig jelölt. Ezzel a csoporttal később foglalkozom. A százalékos arányok azt mutatják, hogy a tárgy jelöltsége szempontjából nincs markáns különbség az élő és az élettelen jelentő főnevek között. Különösen igaz ez, ha figyelembe vesszük, hogy az élők csoportjában három személynév is van. A nevek ugyanis mindig határozottak és ezért jelöltek. Az élők javára mutatkozó különbség oka az is lehet, hogy az élő jelölő tárgyak talán eleve gyakrabban határozottak. A feldolgozott anyagban csak egy-két olyan esetet találtam, amelyeket úgy értelmezhetünk, hogy itt a tárgy jelöltsége inkább a szó jelentésétől (a denotátum élő vagy élettelen voltától) függ:

A következő beszélgetésben arról van szó, hogy a beszélgetők egyike cirkuszban volt.

(1) *Kine otü# aüüid?*

ki-Acc onnan láttál

'Mit láttál ott?'

Dueosüz, lu#tro gondürjosüz, ¥ebere# valjosüz.

teve-Pl-PxSg3 bozontos medve-Pl- PxSg3 szép-Pl ló-Pl- PxSg3

'Tevéket, bozontos medvéket, szép lovakat.'

Természetesen lehetséges, hogy ezek határozott tárgyak, tehát 'A tevéket, a bozontos medvéket, a szép lovakat'. A szövegből nem állapítható meg a beszélő szándéka, valószínűbb azonban, hogy itt határozatlan, de jelölt tárgyakkal van dolgunk.

A következő példa egy meséből van, egy macska mondja:

- (2) *šüirez no kutünü umoj gine, toľko vüronez tu- aküľes*
 egér-PxSg3 is fogni jó éppen, csak dolog-PxSg3 nagyon terhes
 (az) egeret (meg)fogni is jó éppen, csak (ez) a dolog nagyon nehéz.

Ami az első tagmondat tárgyát illeti, ebben az esetben sem egyértelmű a határozottsága, a második tagmondat azonos toldalékkal ellátott alanya viszont biztosan határozott.

Ugyanebben a mesében a kecske ezt mondja:

- (3) *viľ turünez no süskünü nomür ik övöl, tu-ges ik ¥esküt zünoze*
 friss fű-PxSg3 is rágni semmi éppen nincs, különösen illatos-
 PxSg3+Acc

(A) friss fűvet rágni sem semmi, különösen az illatosat.

Ebben a példában nem világos a végződések használata. Ha mindkét tárgy határozott, akkor mi az oka a kétféle jelölésnek? Létezik-e valamilyen rájuk vonatkozó szabály, vagy esetleg szabadon variálhatók-e? Ha az első tárgy határozatlan (ez is lehetséges), akkor miért jelölt mégis? Befolyásolja-e a határozottságon kívül más tényező is a tárgy jelöltségét?

A fenti, valamint további példák azt mutatják, hogy a tárgy jelöltsége általában a határozottságától függ, de vannak kivételek, amennyiben néha a határozatlan tárgy is lehet jelölt, illetve a határozott tárgy is lehet jelöletlen.

Vizsgáljuk meg ezek után részletesen a tárgy kifejezésének módjait a feldolgozott anyagban:

1. Jelöletlen főnévi tárgy

- (4) *odiktanodig güne pi vordi#kom*
 egyetlen egy csak fiú-Nom nevelünk
 'Csak egyetlen egy fiút nevelünk.'
- (5) *berloges kolhoz u#tiz nülpi sad*
 később kolhoz nyitott gyermek kert-Nom (= óvoda)
 'Később a kolhoz nyitott óvodát.'

- (6) *Ondi noku no oj šeĐtiisal kaĐ süće kiljos*
 Ondi soha is nem talált volna mint ilyen szó-Pl-Nom
 'Ondi soha sem talált volna ehhez hasonló szavakat.'

Ez a leggyakoribb típus, anyagomban 77-szer fordul elő. A tárgy többnyire közvetlenül az ige előtt áll (SOV szórend), de, mint a második példából látható, állhat közvetlenül az ige után is, ha a beszélő az igét akarja hangsúlyozni. A jelöletlen tárgy általában határozatlan, de vannak problematikus esetek is, pl.

- (7) *tolalte Darja kenak arñali büde munço ug ñi estü*
 télen Darja néni hét-Dat minden fürdőház-Nom nem már befűt
 'Télen Darja néni már nem fűti be minden héten a fürdőházat.'

Ebben a mondatban határozott (tehát jelölt) tárgyat tételezhetnénk fel, hiszen nyilván Darja néni saját fürdőházáról van szó, vagyis egy egyértelműen meghatározott dologról. Ezt a felfogást támogatja a mondat magyar megfelelője is. A votjában a tárgy talán azért jelöletlen, mert feltehetőleg egy lexikai egységet (állandó szókapcsolatot, összetett szót) képez az utána álló igével.¹ Hasonló lehet a helyzet a következő példában is, amelyben ugyanaz az ige fordul elő.

- (8) *tolalte nunallü büde gur no estünü kule*
 télen nap-Dat minden kemence-Nom is befűteni kell
 'Télen minden nap a kemencét is be kell fűteni.'

2. -ez/-üz/-tü ragos főnévi tárgy

Mint arra dolgozatom 1. pontjában már utaltam, ez a típus komoly interpretációs problémát jelent: lehet-e ezeket a végződéseket tárgyragnak tekinteni? (Az elemzésekben formai okokból az -ez/-üz ragot funkciójától függetlenül mindig PxSg3-nak tekintem, a -tü morfémát viszont Acc-nak.)

Az -ez/-üz rag szerepelhet eredeti funkciójában, valódi birtokos személyragként, pl.

- (9) *odig küšnomurtlen vülem daskük pinalez*
 egy asszony-Gen volt tizenkét gyermek-PxSg3
 'Egy asszonynak volt tizenkét gyermeke.'

¹ Ezért a magyarázatért Sipos Máriának tartozom köszönettel.

Lehet a mondat határozott alanya, pl.

- (10) *so pi jez tupatskiz vumurten*
a fiú-PxSg3 megállapodott víziszellem-Instr
'A fiú megállapodott a víziszellemmel.'
- (11) *nüljosüz jun ¥ebere#*
lány-Pl+PxSg3 nagyon szép-Pl
'A lányok nagyon szépek.'

És lehet tárgy is, pl.

- (12) *11-ti klassez jülpumjaj iñi buskef Kureggurtün*
11. osztály-PxSg3 befejeztem már szomszéd Kureggurt-Iness
'A 11. osztályt már a szomszédos Kureggurtban fejeztem be.'
- (13) *kür# korka ípetjosüz ¥ülk-¥ülk mi#kiz*
piszkos ház tető-Pl-PxSg3 tiszta-tiszta mosott
'A piszkos háztetőket tisztára mosta (az eső).'
- (14) *pijaš tu-ges no úarate vülem pañges kôíjosüz vu vülti leáasa šüdlünü*
fiú nagyon is szeretett lapos kavics-Pl-PxSg3 víz felszínén
dobálva játszani
'A fiú nagyon szeretett a víz felszínén (a) lapos kavicsokat dobálva játszani.'

Mint a magyar fordításból is látható, itt sem egyértelmű a tárgy határozottsága, az inkább indetermináltnak tűnik.

A *-tü* ragos alak csak a többes jel után fordul elő, és anyagomban csak tárgyként. Ez a tény megerősíteni látszik azt a feltevést, hogy ez a rag történetileg az eredeti többes tárgyrag folytatója. A kérdés eldöntéséhez azonban még további vizsgálatok szükségesek. Példák:

- (15) *pe#anaj kunoostü Üök #örü puk#ünü ôÉiz*
nagy-mama vendég-Pl-Acc asztal köré leülni hívta
'A nagy-mama hívta a vendégeket, hogy üljenek le az asztal köré.'
- (16) *kütü# gine somünda šunüt küljostü šeĐte ta pere# küšnomurt*
honnan hát annyi meleg szó-Pl-Acc talál ez öreg asszony
'Hát hol talál annyi meleg szót ez az öreg asszony?'

Az utóbbi példában a tárgy határozatlan, és mégis jelölt.

3. Birtokos személyragos főnévi tárgy

Ez a típus is elég gyakori, anyagomból 47 tárgy tartozik ebbe a csoportba. A birtokos személyragos főnévi tárgy mindig jelölt, vagyis a Px-ként azonosítható elem után még tárgyra utaló elem is található a szóalak végén. Ezek a tárgyak, már csak a Px miatt is, mindig határozottak, és a 3. személyű alakok pusztá-determináltságát is kifejezhetnek, birtokviszony nélkül.

- (17) *kütsü ton pinaljoste ponid?*
 hová te gyermek-Pl-PxSg2+Acc tetted
 'Hová tetted a gyermekeidet?'
- (18) *mon ta lud keřez kuto, no kuze vuzalo*
 én ez nyúl-PxSg3 megfogom és bőr-PxSg3+Acc eladom
 'Én ezt a nyulat megfogom és a bőrét eladom.'
- (19) *řeberze birjem pijosmurt*
 szép-PxSg3+Acc kiválasztott legény
 'A legény kiválasztotta a legszebbet.'
- (19) *so pōra#se vataga mününü ogñaz uz leá*
 az (Pron.Dem.) asszony-PxSg3+Acc család menni egyedül nem enged
 'A család nem engedi az asszonyt egyedül menni.'

A mutató névmás határozott névelői használata is arra utal, hogy a PxSg3 itt kizárólag a határozottság jelölésére szolgál.

- (20) *atajenz so uk#oze kijaz ba#tem*
 apa-PxSg3 az pénz-PxSg3+Acc kéz-PxSg3+Illat vette
 'Az apa a pénzt a kezébe vette.'

Mint a példákból látható, a PxSg3+Acc használható a határozott főnévi tárgy kifejezésére. Felmerül a kérdés, ha ez így van (és nemcsak a votjában, hanem a zürjében is), akkor mi szükség volt arra, hogy már az őspirmiben kialakuljon a nominativusi PxSg3 tárgyragként való használata.

4. Névmási tárgy

A személyes névmási tárgy mindig jelölt és értelemszerűen határozott, pl.

- (21) *#udem, #ektam soostü vumurt*
 etetett, megvendégelt ők-Acc víziszellem
 'Etette, megvendégelte őket a víziszellem.'

- (22) *pôjad uk ton mone*
 becsaptál hát te én-Acc
 'Hát, becsaptál te engem.'
- (23) *suzerez sajkatiz soje*
 nővér-PxSg3 felébresztett ő-Acc
 'A nővére felébresztette őt.'
- (24) *Darja kenak aŷiz no soje šode*
 Darja néni maga is ez-Acc érez
 'Darja néni maga is érzi ezt.'

A *so* névmás kettős szerepű, személyes és mutató névmásként is használatos, és tárgyként ez utóbbi funkcióban is mindig jelölt. Jelölt a visszaható névmási tárgy is:

- (25) *puni soje kurtŷiz no űiŷijez asse no guï# pottiz*
 kutya az-Acc megharapott és róka-PxSg3 maga-Acc is gödör-Elat
 kivitt
 'A kutya azt (a farkát) megharapta és a rókát magát is kihúzta a gödörből.'

A kérdő névmások közül anyagomban mindig jelölt a *kin* 'ki', *kudiz* 'melyik' és mindig jelöletlen a *ma, mar* 'mi', bár ez utóbbinak a nyelvtanok szerint van külön tárgy esete.

- (26) *kudze kuáozii junges jarate*
 melyik-PxSg3+Acc gazda-PxPl3 jobban szeret
 'Melyiküket szereti jobban a gazdájuk.'
- (27) *ma karidü ti?*
 mi-NOM csináltak ti
 'Mit csináltak ti?'

Az általános, határozatlan és tagadó névmások közül egyesek jelöltek tárgyként, mások jelöletlenek, pl.

- (28) *šuniit, ñebüt zor kotür ulosez: busiosüz, voájosüz,*
 meleg, puha eső körös-körül vidék-PxSg3 mező-Pl-PxSg3 rét-Pl-PxSg3
ñulesez - vañze kottiz
 erdő-PxSg3 minden-PxSg3+Acc megöntözött
 'A meleg, puha eső körös-körül a vidéket: a mezőket, a réteket, az erdőt – mindent megöntözött.'

- (29) *mon koÉkine aÜÜi#ko*
 én bárki-Acc látok
 'Én bárkit látok.'
- (30) *kõña ke u=aj na kolhozün*
 mennyi-Nom vala- dolgoztam is kolhoz-Iness
 'Valamennyit dolgoztam a kolhozban is.'

5. Számnévi tárgy

A határozatlan számnévi tárgy jelöletlen, a sorszámnévi jelölt, pl.

- (31) *danag -a tünüt türiz baj?*
 sok-Nom -e te-Dat fizetett gazdag
 'Sokat fizetett-e neked a gazdag?'
- (32) *odigze vue ponem, kükteÉize guridaje,*
 egy-PxSg3+Acc víz-Illetette, második-PxSg3+Acc, kőrakás-Illet,
kwiñmeÉize ʈaʈʈaje
 harmadik-PxSg3+Acc erdő-Illet
 'Az egyiket a vízbe tette, a másodikat kőrakásra, a harmadikat az erdőbe.'

6. Igenévi tárgy

A főnévi igenévi tárgy a votjában értelemszerűen jelöletlen, hiszen ez az alak nem ragozható, pl.

- (33) *pinaljosse #udünü evól bügatem*
 gyermek-PL-PxSg3+Acc táplál-Inf nem tudta
 'A gyermekeit nem tudta táplálni.'

A melléknévi igenévi tárgy lehet jelölt, mint ezt az alábbi példa mutatja:

- (34) *aÜÜi mon, kütsü ponemde*
 láttam én, hová tesz-Part.Perf.-PxSg2+Acc
 'Láttam én, hová tetted.'

Itt az igeneves szerkezet ágensét kifejező Px miatt kell a tárgyat jelölni.

7. Időhatározói értékű tárgy

Erre egyetlen, jelöletlen példám van:

- (35) *Oľošēn mon daskük ar uli*
 Oljos-Instr én tizenkét év-Nom éltem
 'Oljossal én tizenkét évet éltem.'

A figyelmes olvasó már észrevehette, hogy a fentiekben inkább szaporítottam a votják tárgy jelölésével kapcsolatos kérdéseket és problémákat. Így cikkemet csak azzal a sokszor leírt közhellyel zárhatom, hogy a votják tárgy tárgyában további kutatások szükségesek. Ezekhez segítség várható az MTA Nyelvtudományi Intézetében készülő számítógépes morfológiai elemzőtől. Ennek segítségével érdemes lenne megvizsgálni, van-e eltérés a tárgy jelölésében a nyelvjárások és az irodalmi nyelv között. Az általam feldolgozott kis terjedelmű korpusz alapján úgy tűnik, hogy a nyelvjárások szívesebben alkalmazzák a határozott tárgy jelölésére a PxSg3+Acc típust, míg az irodalmi nyelvben az *-ez/-üz* ragos határozott tárgy a gyakoribb. Természetesen azt is meg kellene vizsgálni, hogy mutatkozik-e eltérés az élőt jelentő tárgy jelölésében.

Irodalom

- Csúcs Sándor (1990), *Chrestomathia Votiatica*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Csúcs Sándor (2003), A tárgy a permi nyelvekben. In: Oszkó Beatrix – Sipos Mária (szerk.), *Budapesti Uráli Műhely III*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest. 54–62.
- Fokos (Fuchs), David Rafael (1954), *Grammatikalischer Abriss*. In: Wichmann, Yrjö, *Wotjakische Chrestomathie mit Glossar*. Suomalais-ugrilainen Seura, Helsinki – Turku. 135–166.
- Kelmakov, Valej – Hännikäinen, Saara (1999), *Votjakin kielioppia ja harjoituksia*. Suomalais-ugrilainen Seura, Helsinki.
- Rédei Károly (2000), *Accusativus a permi nyelvekben*. NyK 97: 142–149.
- Suihkonen, Pirkko (1990), *Korpustutkimus kielitypologiassa sovellettuna udmurttiin*. MSFOu 207.